

Wpływ treningu interpersonalnego na hierarchię potrzeb
studentów I roku WSP
(Doniesienie z badań)

W ostatnich kilkudziesięciu latach wyraźnie wzrosło zainteresowanie tą specyficzną formą pomocy psychologicznej, jaką są oddziaływania psychoterapeutyczne. Wśród nich szczególnie popularne w polskim środowisku psychologicznym stały się różne formy treningu interpersonalnego.

Jak podaje Zaborowski (por. Z. Zaborowski 1985, s.27), trening interpersonalny pełni następujące funkcje:

- samorealizacyjne,
- społeczne,
- kierunkowo-aksjologiczne.

Autor referatu skoncentrował się na wpływie jednej z form treningu interpersonalnego, jaką są grupy spotkaniowe (encounter group) na strukturę potrzeb jednostki. Struktura potrzeb w istotny sposób wpływa na funkcjonowanie jednostki w czasie treningu, jak i po jego zakończeniu w zakresie tych trzech funkcji wymienionych przez Zaborowskiego. Uniwersalność wpływu wymiaru psychologicznego, jakim jest struktura potrzeb na - szeroko rozumiane - funkcjonowanie jednostki (komunikację intra- i interpersonalną, funkcjonowanie w większych grupach społecznych itd.), wydała się autorowi szczególnie interesująca i inspirująca do badań tego typu.

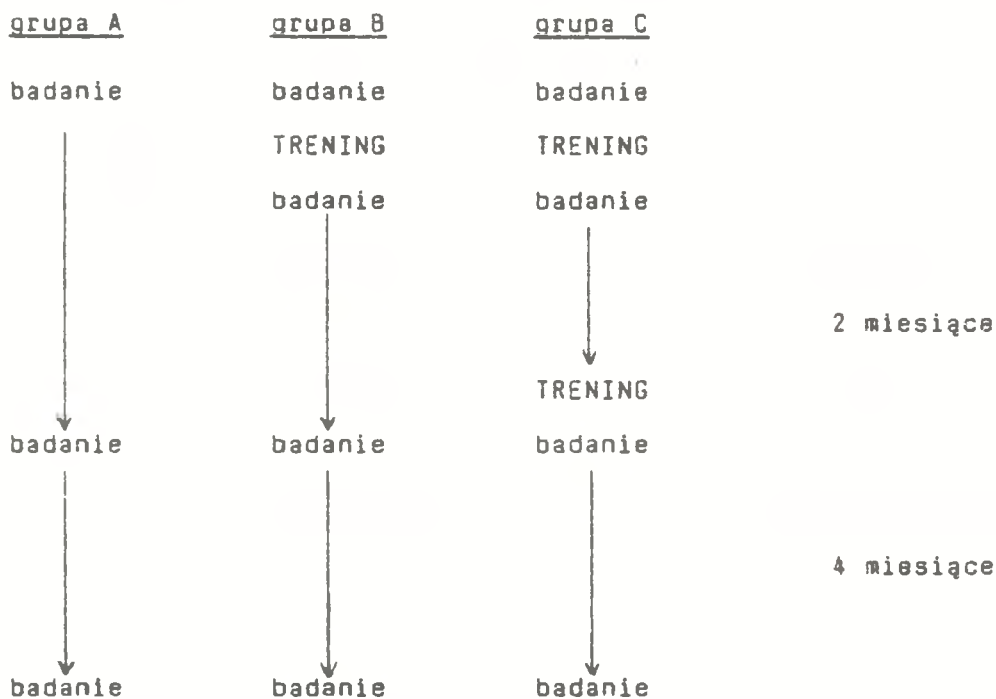
Istotny wydaje się być również problem: o ile zmiany u-

zyskane w efekcie oddziaływań psychoterapeutycznych tego typu optymalizują społeczne funkcjonowanie jednostki i o ile są one trwałe.

Badania, których wyniki przedstawię są małym fragmentem większego planu badawczego, który w zamierzeniach miał być realizowany przez grupę pracowników Samodzielnego Zakładu Psychologii.

Plan badań wyglądał następująco (rys.1):

Rys. 1. Plan badań

Planowano utworzenie 3 grup studentów, składających się ze słuchaczy I roku matematyki i fizyki WSP.

Grupa A. Planowano trzykrotne, kompleksowe badanie różnych wymiarów psychologicznych. Badanie miało dotyczyć m.in.:

- nasilenia i struktury potrzeb, mierzonych "Wskaźnikiem Upodobań" Georga G. Sterna,

- poziomu lęku,
- osobowości, za pomocą testu "Mozaika 7 Kwadratów,
- postaw prospołecznych, mierzonych za pomocą skonstruowanej "Skali Postaw Prospołecznych".

Badanie miało być powtórzone po 2 i 6 miesiącach od momentu rozpoczęcia programu badawczego.

Grupa B. W stosunku do tej grupy zaplanowano jeden trening interpersonalny. Przed i po treningu interpersonalnym miało nastąpić badanie takie samo - tych samych zmiennych psychologicznych i tymi samymi metodami - jak w przypadku grupy A. Badanie miało być powtórzone dwukrotnie - w takim samym układzie czasowym, jak w przypadku grupy A - tzn. po 2 i 6 miesiącach.

Grupa C. W przypadku grupy C zaplanowano dwukrotny trening interpersonalny - na początku badań i po 2 miesiącach.

Procedura badania - w przypadku pierwszego treningu - miała być taka sama, jak w grupie B. Drugi trening miał mieć miejsce po 2 miesiącach od rozpoczęcia programu badawczego, po nim zaś miało nastąpić badanie. Ostatnie badanie - jak w przypadku grupy A i B - miało nastąpić po 6 miesiącach.

Taki układ programu badawczego pozwalał na zbadanie interesujących nas wymiarów psychologicznych trzykrotnie - w przypadku grupy B po jednym, zaś w przypadku grupy C po dwóch treningach interpersonalnych. Umożliwiłoby to porównanie wyników wszystkich trzech grup w zakresie interesujących nas zmiennych oraz zbadanie dynamiki i trwałości zmian - jeśli oczywiście takie wystąpiłyby.

Niestety z przyczyn niezależnych od zespołu program został zredukowany do pierwszego etapu i w pracy tej przedstawione zostały wyniki tylko tego etapu badań.

Brak możliwości porównań międzygrupowych uzasadnia dużą ostrożność autora w interpretacji uzyskanych wyników.

PRZEBIEG BADAŃ

Badania, których celem było poznanie wpływu treningu interpersonalnego na hierarchię potrzeb studentów, przeprowadzone zostały w 1984 roku. Uczestnikami byli studenci I roku matematyki i fizyki WSP w Krakowie. Procedura badania wyglądała następująco: studenci przebadani zostali "Wskaźnikiem Upodobań" Georga G. Sterna, a w kilka dni później poddani treningowi interpersonalnemu - o charakterze grupy spotkaniowej. W 4 grupach spotkaniowych brało udział łącznie 33 studentów (20 kobiet i 13 mężczyzn). Rozpiętość wieku badanej grupy - od 19 do 24 lat, przy czym większość badanych to studenci z przedziału wiekowego 19-20 lat. Trening interpersonalny prowadzony był przez psychoterapeutów z Wojewódzkiej Poradni Wychowawczo-Zawodowej w Krakowie i odbył się na jej terenie. Trening miał charakter maratonu i trwał przez 24 godziny z kilkugodzinną przerwą na sen. W kilka dni po treningu studenci zostali poddani ponownemu badaniu przy pomocy "Wskaźnika Upodobań" Georga G. Sterna. Uzyskane dane zostały poddane analizie statystycznej.

METODY

Zastosowany w badaniach "Wskaźnik Upodobań" Georga G. Sterna (adoptowany przez Alicję Kottas w Pracowni Psychometrycznej PAN) jest metodą pozwalającą na zbadanie:

- nasilenia 42 podstawowych potrzeb wyróżnionych przez Murray
- ich wzajemnej konfiguracji,
- 11 podstawowych grup potrzeb,
- ogólnego kierunku interakcji badanego z ludźmi (od ludzi, ku ludziom, przeciw ludziom).

Przez potrzeby psychiczne rozumie Murray hipotetyczne siły zlokalizowane w mózgu i organizujące procesy poznawcze,

tak aby jednostka redukowała nadmierny stan napięcia. Potrzeby - według Murraya - mają charakter funkcjonalny, czyli określają cele i dążenia jednostki, organizując jej zachowanie w ten sposób, aby interakcje, w jakie wchodzi jednostka z obiektami otoczenia, pozwalały na maksymalizację prawdopodobieństwa osiągnięcia wyznaczonych celów.

Możliwość zbadania w jaki sposób doświadczenie tego typu co trening interpersonalny wpływa na typ interakcji z innymi ludźmi, zmianę pewnych ogólnych dyspozycji czy tendencji do kontaktów wydała mi się zachęcająca i uzasadniająca wybór tej metody do badania.

Uzyskane dane: tzn. nasilenie każdej z 40 badanych potrzeb, nasilenie 11 skupień potrzeb oraz ogólnego kierunku interakcji badanego z ludźmi zostały opracowane statystycznie. Do tego celu użyto testu Studenta - polecanego zresztą przez autorkę Podręcznika Tymczasowego - A. Kottas - dla dwóch prób zależnych, przy pomocy którego określono istotność statystyczną różnic między wynikami średnimi interesujących nas zmiennych przed i po treningu interpersonalnym.

WYNIKI

Efektom przeprowadzonego opracowania statystycznego było uzyskanie 51 wartości testu: 40 dla potrzeb, 11 dla skupień i 4 dla ogólnych tendencji do interakcji z innymi ludźmi. Wyniki przedstawione zostały w tabeli 1.

Z analizy wartości testu dla badanych potrzeb wynika, że tylko jedna wartość testu zbliżyła się do wartości krytycznej dla poziomu istotności 0,05. Odnosi się to do potrzeby refleksyjności, dla której wartość testu wyniosła 1,61 przy wartości krytycznej 1,69.

Drugą wartością, która zbliżyła się do wartości krytycznej testu dla poziomu istotności 0,1 jest wartość potrzeby scientyzmu (1,25 wobec wartości krytycznej 1,31).

Wartości testu Studenta dla badanych zmiennych

FOTRZEBY

p. odrzucenia	= 0,10
p. stałości	= 0,89
p. pruderii	= 0,03
p. spokoju	= 0,32
p. rozwagi	= 0
p. unikania cierpienia	= 0,12
p. bierności	= 0,67
p. unikania nagany	= 0,20
p. unikania przykrości	= 0,99
p. porządku	= 0,19
p. uległości	= 0,32
p. poniżenia się	= 1,05
p. przystosowawczości	= 0,14
o. opiekuńczości	= 0,20
p. afiliacji	= 0,37
p. oparcia	= 0,17
p. praktycznych osiągnięć	= 0,75
p. aktywności	= 0,74
p. zabawy	= 0,50
p. zmiany	= 0,89
p. seksualna	= 0
p. wrażeń zmysłowych	= 0,54
p. emocjonalności	= 0,32
p. impulsywności	= 0
p. pokazania się	= 0
p. osiągnięć osobistych	= 0,40
p. marzenia o osiągnięciach ..	= 0,96
p. narcyzmu	= 0,37
p. dominacji	= 0,31
p. agresji	= 0,21
p. dysharmonii	= 0,32
p. niezależności	= 0,17
o. osiągnięć	= 0,29
p. przeciwdziałania	= 0,79

p. zrozumienia	= 0,93
p. ładu	= 0,32
p. refleksyjności	= 1,61
p. humanizmu	= 0,88
p. scientyzmu	= 1,25
p. obiektywności	= 1,12

SKUPIENIA

sk. "zahamowany-odosobnia- jący się"	= 0,22
sk. "nieśmiały-bojaźliwy" ..	= 0,32
sk. "ostrożny-opanowany" ..	= 0,59
sk. "zależny-uległy"	= 0,13
sk. "samowystarczalny- -wrażliwy"	= 0,70
sk. "wychodzący naprzeciw- -towarzyski"	= 0,31
sk. "emocjonalny-uzewnę- -trzniający się"	= 0,67
sk. "agresywny-narzucający się"	= 2,09
sk. "krytyczny-niezależny" ..	= 0,04
sk. "wytrwały-ambitny" ...	= 0,09
sk. "teoretyczny-intelektu- alny"	= 2,20

OGÓLNY KIERUNEK INTERAKCJI

od ludzi	= 1,19
ku ludziom	= 0,24
przeciw ludziom	= 0,49

Wartość krytyczna testu dla poziomu istotności:

0,02 wynosi 2,04

0,05 wynosi 1,70

0,10 wynosi 1,31

W obu przypadkach doszło do znacznego zmniejszenia się nasilenia tych potrzeb po treningu interpersonalnym.

Jak więc widać, zmiany w zakresie badanych potrzeb nie okazały się istotne statystycznie i oprócz wartości dwóch potrzeb nie zbliżyły się nawet do wartości krytycznej testu.

Znacznie ciekawsze wyniki uzyskano przy badaniu statystycznej istotności zmian dla skupień.

Spośród 11 wyróżnionych skupień zmiany okazały się być istotne statystycznie dla dwóch skupień:

- skupienia 4C "teoretyczny-intelektualny",
- skupienia 1B "agresywny-narzucający się".

Wartości testu dla obu skupień wynosiły kolejno: 2,2 oraz 2,09 przy wartości krytycznej testu 1,04 dla poziomu istotności 0,02. Również w przypadku tych dwóch skupień statystycznie istotna zmiana polegała na obniżeniu się wartości składowej po treningu interpersonalnym. Pozostałe zmiany, tj. dla pozostałych skupień oraz podstawowych tendencji w interakcjach z innymi ludźmi nie okazały się statystycznie istotne.

WNIOSKI

Należałoby zwrócić uwagę przede wszystkim na to, że obie potrzeby, dla których wartość testu zbliżyła się do wartości krytycznej, tzn. potrzeba refleksyjności oraz potrzeba scien-tyzmu należą do tej wiązki potrzeb - zwanych tutaj skupie-niem poznawczym - dla której zmiana okazała się statystycznie istotna. Obie potrzeby wiążą się z zainteresowaniami teoretycznymi; świat abstrakcyjnych, naukowych idei, wytworów sztuki jest dla ludzi posiadających te potrzeby w znacz-nym nasileniu o wiele bardziej atrakcyjny i interesujący od codziennego życia.

Potrzebę refleksyjności - wchodzącą w skład cechy nazy-wanej przez Murraya endokateksją - charakteryzuje Siek (por. S. Siek 1983, s.126) następująco:

"Ludzie tacy przepadają za naukowymi i artystycznymi dyskusjami, lubią samotność, marzenia na jawie i jałowe spekulacje. Nie interesuje ich praktyczne życie, lubią ciągle zastanawiać się nad sobą, analizować własne postępy i wewnętrzne konflikty (...)".

Statystycznie istotna zmiana w zakresie tego skupienia mogłaby wskazywać na zmiany percepcji siebie samego i swego otoczenia. Prawdopodobnie nie chodzi tu o zmniejszenie się zainteresowań własnym życiem psychicznym - które to zainteresowania są charakterystyczne dla endokateksji - lecz o zwracanie baczniejszej uwagi na otoczenie, na innych ludzi, ich wewnętrzne przeżycia. Jest to jakby poszerzenie własnego pola psychicznego o pewne elementy z otoczenia, dostrzeganie praktycznych stron rzeczywistości, przerzucenie części swych zainteresowań z własnego wnętrza na innych ludzi.

Skupienie 18 - "agresywny-narzucający się", dla którego zmiana również okazała się statystycznie istotna, związane jest z takimi potrzebami jak: zainteresowania i dążenia do władzy, sprawowanie kontroli nad innymi ludźmi i manipulowanie nimi.

Zmiana w zakresie tego skupienia wskazywałaby na zwiększenie u osób badanych skłonności do współpracy z innymi ludźmi a nie manipulowania nimi, uznania dla ich podmiotowości, wchodzenia w bliskie, akceptujące kontakty, zmniejszenia autorytaryzmu. Zmiany o tym charakterze - polegające na zmianach w zakresie postaw społecznych w kierunku postaw partnerskich i otwartych są zmianami potwierdzonymi w licznych badaniach nad efektami treningu interpersonalnego, zmianami przewidywanymi w teoretycznych założeniach oddziaływań psychologicznych tego typu.

W związku ze stosunkowo niewielkim jednak zakresem zmian, które okazały się istotne statystycznie rodzi się pewna wątpliwość: czy nie wystąpiły zmiany, wobec których narzędzie badawcze okazało się zbyt mało czułe czy nieadekwatne do ich specyfiki? Może więc dochodzi jeszcze do innych zmian, zmian w zakresie poszczególnych potrzeb czy skupień, które

nie "poddają się" badaniu za pomocą tej metody, jako że generalizują się jedynie na członków własnej grupy treningowej. Byłoby to zgodne z sugestią Gibbsa (por. Z. Zaborowski 1985, s.67), że przedmiotem zmian są przede wszystkim uczestnicy grupy, szczególnie jeśli trening interpersonalny ma charakter oddziaływania krótkotrwałego i niedoprowadzającego do bardziej trwałych zmian, których efekty mogłyby być przeniesione na inne osoby spoza grupy.

Z drugiej zaś strony niewielki zakres zmian nie powinien budzić zbytniego zdziwienia. Skuteczność treningu - zwłaszcza krótkotrwałego - jest nadal mocno dyskusyjna. Wiele badań np. Younga (ibidem, s.68) potwierdza, że zmiany w strukturze osobowości nie są zbyt trwałe i po pewnym czasie ustępują.

Niestety ze względu na ograniczenie programu badawczego jedynie do pierwszej fazy efekt oddziaływania krótkotrwałego nie mógł zostać zbadany.

Wydaje się jednak, że istnieją pewne wiązki potrzeb - zwane tu skupieniami - które są bardziej podatne na tego typu oddziaływania niż inne. Niektóre układy potrzeb wydają się być bardziej stabilne, niepodatne na zmiany od innych. Są to zapewne te potrzeby czy grupy potrzeb, które związane są z pewnymi centralnymi strukturami osobowości. Pełniąc jakby "ochronną" funkcję dla tych struktur nie poddają się łatwo oddziaływaniom i zmianom w sytuacji treningu - gdy często zagrożona jest centralna struktura "ja".

Autor uważa, że dalsza dyskusja ze względu na stosunkowo niewielką ilość danych byłaby bezzasadna. W każdym razie zarówno wyniki badań, jak i wątpliwości natury metodologicznej wskazują na duży poziom komplikacji zagadnienia.

Pole badań nad skutecznością różnych form psychoterapii grupowej jest nadal otwarte i ze wszech miar godne uwagi - zarówno z psychologicznego punktu widzenia, jak i ze względu na społeczną wagę zagadnienia.

LITERATURA

Siek S., Wybrane metody badania osobowości, Warszawa 1983.
Zaborowski Z., Trening interpersonalny, Wrocław 1985.

Andrzej Sękowski

INFLUENCE OF INTERPERSONAL TRAINING ON THE HIERARCHY OF NEEDS AMONG THE FIRST-YEAR PEDAGOGICAL UNIVERSITY STUDENTS - INFORMATION OF THE RESEARCH

S u m m a r y

In this article the autor presents the study on the links between the interpersonal training and the changes in the hierarchy of psychological needs among the students.

In this study was used "Stern Activities Index" to measure the level of psychological needs. The students were tested twice: before and after the training.

Obtained results are discussed from the statistical and psychological point of view.

Андрей Сенковски

ВЛИЯНИЕ ИНТЕРПЕРСОНАЛЬНОГО ТРЕНИНГА НА ИЕРАРХИЮ ПОТРЕБНОСТЕЙ СТУДЕНТОВ I КУРСА ПЕДИНСТИТУТА - СООБЩЕНИЕ ПО РЕЗУЛЬТАТАМ ИССЛЕДОВАНИЯ

Р е з ю м е

Целью статьи является представление результатов исследования влияния интерперсонального тренинга на иерархию потребностей студентов.

Для обследования студентов использовался "показатель пристрастий" Г.Г. Штерна (перед и после интерперсонального тренинга). Этот метод позволяет оценить интенсивность 42 основных потребностей (по списку Мюррея), определить 11 основных групп потребностей, а также основное направление взаимоотношений исследуемого с людьми.

Полученные результаты подверглись статистическому и психологическому анализу.